

Dr. Goltner Dénes kir. ügyész úrnak a magyar közjogból egyetemi magántanárrá leendő képesítése végett bemutatott irodalmi dolgozatairól.

Dr. Csekey István

II.

Dr. CSEKEY ISTVÁN

nyilvános rendes tanár

VÉLEMÉNYES JELENTÉSE

Dr. GOLTNER DÉNES kir. ügyész úrnak a magyar közjogból egyetemi magántanárrá leendő képesítése végett bemutatott irodalmi dolgozatairól.

Tekintetes Jog- és Államtudományi Kar!

Dr. GOLTNER DÉNES kir. ügyész, egyetemünk *sub auspiciis Gubernatoris* doktora, a magyar közjogból egyetemi magántanárrá képesítése végett Karunkhoz folyamodott. Miután a Kar személyi minősültsége fölött már határozott, a habilitációs eljárás második fokozatára bocsátotta és megbízott, hogy véleményt mondjak a folyamodó tudományos munkásságáról. Jelentésemet a következőkben terjesztem elő.

I. Előadásainak vázlatos tervezete.

A folyamodó 17 ívlap terjedelemben készítette el a magyar közjogból tartandó egyetemi előadásainak vázlatos tervezetét, amely egyúttal az előadások célkitűzéseit és gondolatmenetét is tartalmazza. Már az anyag beosztásából kiténik, hogy a folyamodó eltér a szokásos rendszertől. Az előadási vázlat három részre oszlik. Az első a bevezetés a magyar közjogba, a második a magyar közjog általános tanai s a harmadik a magyar közjog különös része. Ennek a rendszerezésnek kétségtelenül vannak didaktikai előnyei, de ellene szól, hogy a magyar közjog mégis csak tételes jog, úgyhogy a két első rész

szervesen nem illeszthető be előadásába. Ez az anyag részint a jog- és államtudományokba való bevezetés, részint az általános államtan és a politika körébe kívánkozik.

Nem lehet tagadni, hogy a folyamodónak már a vázlatból kitűnően is vannak e téren eredeti meglátásai és mondanivalói. Mindez azonban az alkotmányjog egyes tételesjogi intézményeivel kapcsolatban is előadható.

Érdekes a folyamodónak a közjog és az alkotmányjog egymáshoz való viszonyáról vallott felfogása (5. l.). Szerinte a közjog kiterjedt keretfogalom, és szükséges az egyes közjogi csoportok (büntetőjog és perjogok) kirekesztése a magyar közjog tanítási anyagából. Szerintünk szerencsésebb lett volna, ha a terminológia avultságára mutatott volna rá. E szerint a közjogok keretében a büntetőjog és a perjogok mellett szerepelne az államjog, amely alkotmányjogra és közigazgatási jogra tagozódik. A „magyar közjog“ kitétel tehát voltaképen a „magyar alkotmányjog“ fogalmát fedi.

A bevezető résznek vitathatatlan értéke, hogy a magyar alkotmányjogot európai mértékkel méri és intézményeit igyekszik a nyugati nagy államokéval egybevetni. E törekvése során azonban olykor annyira rabjává válik az idegen behatásoknak, hogy mondatait idegen kifejezésekkel rakja meg.

Kétségtelenül értéket jelent, hogy a magyar közjog általános tanait a szentkorona elméletének keretein belül kívánja előadni, de vitatható az a tétele, hogy a szentkorona tanából a hatalmi állam- és közjogtan folyik, míg az organikus államelmélet tanítása az állam személyiségéről a magyar államtanban nem lenne alkalmazható (6. l.).

A hármás beosztású előadási vázlat elkerülhetetlenné teszi egyes kérdések előadásánál az ismétlésekbe bocsátkozást.

Amennyiben tehát a folyamodó az egész magyar közjog tárgyköréből óhajtana előadásokat hirdetni, kívánatosnak látszanék előadási tervezetének némi átdolgozása.

II. A folyamodó főmunkája.

GOLTNER DÉNES 16 becsatolt tudományos dolgozata közül kétségkívül *A képviselőválasztások érvényessége feletti bíráskodás alapkérdései* című monográfia a legkiemelkedőbb. Ez a kötet a folyamodó tudományos munkásságának a gerince. Épen ezért ennek részletesebb bírálatába bocsátkozom.

A kötet „A M. Kir. Ferencz József-Tudományegyetem Barátainak Egyesülete“ kiadványaként 1937-ben jelent meg 303 lap terjedelemben, amelyből a 260—264. lapok a kérdés igen pontos, sőt csaknem teljes magyar irodalmát, a 265—300. lapok pedig a tanulmány bő német nyelvű kivonatát tartalmazzák. Ez utóbbiban különösen nagy gondot fordít arra, hogy a kérdés magyar részét joganyagával és irodalmával együtt bemutassa a külföldi közönségnek. A munka a bevezetésen kívül három főrészsre oszlik, amelyek közül az első tárgyalja a választási bíraskodás fogalmi körét és tartalmát (20—85. l.), a második a választást és érvénytelenségét (86—139. l.), a harmadik pedig a választási bíraskodást mint államfeladatot (140—251. l.). Ezeken a fejezeteken belül a könyv 35 §-ra oszlik.

A szerző igen helyesen választotta meg a tárgyát. Nemcsak azért, mert a választási bíraskodás kérdése a magyar alkotmányjognak egyik még kevésbé kiművelt területe, s így helyes a szerzőnek az a megállapítása, hogy „magyar viszonyainkat illetőleg a választási bíraskodás egész területén a megoldásra váró és reformra szoruló kérdések egész tömege tornyosodik“ (9. l.). De helyes volt a tárgyválasztás azért is, mert feldolgozása során alkalma nyílt a magyar és az általános államjog, valamint az államtan területeire messze kinyúló kérdésekkel foglalkoznia és így e tudományágak területein való jártasságáról tanúbizonyságot tenni.

Igaz, hogy a választási bíraskodás kérdése az utóbbi időben veszített régebbi jelentőségéből. Miután közelebbi kapcsolatban van a választás politikai jelentőségével és a népképviseleti törvényhozás rendszerével, nyilvánvaló, hogy a parlamentarizmus háttérbe szorulásával és a tekintélyi kormányzási elv terjedésével a választási bíraskodás jelentősége is veszített. E mellett a titkos és a lajstromos szavazási mód mellett korántsem oly nagy a hordereje, mint aminő volt nálunk pl. még az 1935. évi országgyűlési képviseléválasztások során is. Viszont nálunk éppen az ezekkel a választásokkal kapcsolatos közigazgatási bírósági döntések mutatták, hogy a választási bíraskodásnak a magyar alkotmányjog terén és a magyar politikai életben még mindig milyen nagy a jelentősége.

Amikor a szerző a képviseléválasztások érvényessége felett való bíraskodás alapkérdéseinek tisztázását tűzte ki feladatául, munkájának első részében a választási bíraskodás

fogalmi körét és tartalmát igyekezett elhatárolni. Erre azért van szükség, mert a tételes jogok gyakran olyan kérdéseket is a választási bíróságok hatáskörébe utalnak, amelyek elvileg nem tartoznak a választási bírászkodás fogalmi köréhez. Alapvető jelentőségű tehát annak az elhatárolása, hogy mi a különbség a választási bíróság tételesjogi hatásköre és a választási bírászkodás elméletileg megállapítható feladatai között. Ebből a célból a külföldi jogrendszerek és irodalom gondos értékesítésével tárgyalja a választhatóság hiányának, a tagsági képesség elvesztésének, a „pártelhagyás“-nak és a választás után elkövetett érvénytelenségi oknak a választási bírászkodással kapcsolatos problémáit, továbbá a büntetőintézkedéseknek a választási bírászkodáshoz való viszonyát, a választási bírászkodás és a büntetőjog határkérdéseit, a megelőzés és a megtorlás kérdését, a választók és a megválasztott joga felett való bírászkodást, az „actus per“-t és az „érdemtelenység“-et.

Ebben a finom elemzéssel és határozott jogászai elmeélel megírt fejezetben a szerző arra az eredményre jut, hogy a választási bírászkodás tárgya csakis maga a választás, mint történeti, időbeli és térbeli jelenség ezen hatás és eredmény folytán és azon keresztül, de semmiesetre sem mint valami önmagáért való alakiség. A választási bírászkodás célja pedig, hogy biztosítsa a választások során egyrészt az államhatalomnak a választással elérni kívánt célkitűzéseit megvalósítását, másrészt a választók akaratának szabad és valóságos érvényrejutását. Miután pedig ennek csak eszközei a választási alakiságok, tehát a választási bírászkodás tárgyai csakis ily minőségükben lehetnek (72. l.).

A munka második részében „A választás érvénytelensége“ cím alatt a szerző azokat a szempontokat és elveket teszi tanulmány tárgyává, amelyek szerint egyrészt a választás és joghatása mint a szoros értelemben vett bírálati tárgy, másrészt az érvényesség mint megítélési alap megállapíthatók. Továbbá beható vizsgálat alá vonja, hogy melyek azok a közjogi tanok, amelyeknek felhasználásával a választási bírászkodás kérdései megoldhatók.

Vizsgálódásai annak a kérdésnek a felvetéséhez vezetnek, hogy jogügylet, illetőleg közjogi jogügylet-e a választás. A magánjogi ügylettel való összehasonlítás alapján végül is

arra az eredményre jut, hogy a választás esetleg jogügylet, de mindenesetre tekinthető annak (92. l.).

Az idevonatkozó nemzetközi irodalom széleskörű felhasználásával fejt ki az érvénytelenség jogi fogalmát. Kifogásolja, hogy az érvénytelenség alaptanai tekintetében nincs megállapodottság. Így eldöntetlen, hogy van-e egyáltalában több érvénytelenségi ok; s ha igen, logikailag vagy pedig tételesjogi-lag létesíthetők-e (103. l.). Végül arra az eredményre jut, hogy voltaképpen következetesebb lenne a választás hatálytalanságáról beszélni. Célszerűbb azonban a már annyira meghonosodott kifejezőmód mellett megmaradni annyival is inkább, mért a hatályosulás és az érvényesülés feltétlenül szinonim fogalmak (113. l.).

A kül- és belföldi tételesjogi anyag felhasználásával fejt ki az érvénytelenségi ok fogalmát és következményeit, valamint az érvényesség véelmét. Az utóbbi tekintetében arra az érdekes szempontra mutat rá, hogy míg a Kúria választási bíráskodása idején a *favor delinquentis* elve alapjára helyezkedett és a választás érvényességét védte, addig a Közigazgatási Bíróság példátlan szigorú legújabb gyakorlatában már sokkal nehezebben lehetne hasonló fejlődési törekvést felfedezni (128. l.). A parlamenti erkölcs szempontjából természetesen ez a felfogás minősíthető helyesebbnek. Végül érdekesen mutat rá ebben a fejezetben, hogy a választások érvénytelensége csak *ex nunc* következik be, és így a választás érvénytelenné nyilvánításának visszaható ereje nincs. Ebből pedig az következik, hogy a választás érvénytelenné nyilvánítása nem vonja maga után azoknak a törvényeknek érvénytelenségét, amelyek érvénytelenül választott képviselők közreműködésével jöttek létre.

A munka harmadik és legterjedelmesebb főrésze a választási bíráskodást mint államfeladatot tárgyalja. Itt a szerző minden idevonatkozó kérdést beható vizsgálat alá vesz a külföldi irodalom és joganyag nagy körültekintéssel végzett összehasonlító felhasználásával. Különösen ebben a részben érvényesül a szerző elmélyedő, boncoló és önállóságra törekvő, jogászai képessége.

Mindenekelőtt a választási bíróság ítéletének konstitutív vagy deklaratív természetét vizsgálva rámutat, hogy az irodalomban meglehetősen következetességgel érvényesül az az álláspont, mely szerint a választási bíróság ítélete deklaratív jel-

legű. Ez az álláspont nyilvánul a magyar jogfejlődésben is. Erre utal az 1925: XXVI. tc. 124. §-a is, mert a Közigazgatási Bíróság, ha a panaszban felhozott érvénytelenségi okot alaposnak és bebizonyítotttnak találja, ítéletében a megtámadott választást érvénytelennek nyilvánítja. Ellenben a törvény 103. és 125. §-ai szerint a törvényes eredmény megállapítása gyakorlatilag, az által, hogy más személynek képviselőül való kijelentését eredményező ítéletet jelent, valójában joglétesítő jelenség (148. l.).

Érdekesen mutatja be a szerző a választási bíraskodás és a törvényhozás kapcsolatát. E részben a magyar jogfejlődés és irodalom oly termékeny és változatos, hogy a külföld figyelmét is magára vonta. (V. ö. *Hatschek*, *Das Parlamentsrecht des Deutschen Rechtes*. Berlin und Leipzig 1915, S. 448 f. — *Stauber*, *Das englische System der Prüfung angefochtener Unterhauswahlen durch das Gericht*. Zürich 1928, S. 142 f.) A szerző megállapítása szerint szinte általános ma már az a felfogás, hogy a parlament részéről való sajátbíraskodás rendszere nem biztosítéka a törvényhozás függetlenségének és nem attribútuma a parlament szuverénitásának (174. l.). Ebből következik, mint végeredmény a szerzőnek az a nézete, hogy: „A magyar közjogi felfogás értelmében a választási bíraskodás nem valamely elkülönült, önálló hatalmi ág, hanem az államhatalomnak összességét reprezentáló magyar szent korona hatalmának egyik bíraskodási megnyilvánulása.“ (181. l.)

Helyesen állapítja meg a szerző, hogy a választási bíraskodás valóságos bírói funkció és hogy a magyar tételesjog a korábbi magyar irodalom álláspontjára helyezkedett, amely a választási bíraskodásban szinte általánosan közjogi peres eljárást látott (192. l.). Elmélet és gyakorlat hajlandó volt azonban mindig a választási bíraskodásnak „különös jelleg“-et tulajdonítani. Kétségtelen, hogy mindig vannak olyan vonatkozásai és hatásai, amelyek gyakorlati politikai szempontból igen jelentősek lehetnek. A választási bíraskodás azonban végeredményében közjogi bíraskodás és ennek megfelelően kell anyagi és alakí jogát kiépíteni, tehát nem tekinthető a pártpolitikai szempontból kedvezőtlen választási eredmény korrektyumának.

Továbbmenve a szerző arra az eredményre jut, hogy a választási bíraskodás voltaképpen tárgyánál fogva alkotmánybíraskodás. Ezen az sem változtat, hogy pl. nálunk a Közigaz-

gatási Bíróság gyakorolja, amely alkotmánybíróság hiányában hatáskörét tekintve ma Magyarország általános közjogi bírósága (215. l.).

Azok közül a kérdések közül, amelyeket a szerző a választási bíraskodás mint államfeladat körébe felvett, végül még egyet emelünk ki. Ez pedig az officialitás kérdése, vagyis hogy a választási bíraskodás hivatalból indíttassék-e meg vagy pedig kívülálló panaszára. Miután a választási bíraskodás a magyar jogi felfogás szerint nem tekinthető magánszemélyek vitájának, hanem az alkotmányvédelem egyik elsőrendűen közérdekű megnyilvánulásának, ezért a szerző szerint az officialitás hiánya a magyar választási bíraskodásnak egyik legnagyobb hibája (237. l.).

Befejezésül rámutat még a szerző a választási bíraskodás három problémájára, vagyis a bíraskodó szervet és eljárást magában foglaló alaki és az ítékezés tárgyát tartalmazó anyagi jog kérdéseinek a szabályozására. A magyar jog a választási bíraskodásnak mindhárom alapproblémáját aránylag kimerítően és a külföldnek is pédaadóan szabályozta a választójogi törvényben. Tökéletesen azonban csak az eljáró bírói szerv kérdését oldotta meg, amennyiben a Közigazgatási Bíróság a magyar bírói alkotmányvédelemnek kiválóan értékes megjelenési formája. Ellenben az érvénytelenségi okoknak és a választási bíraskodás eljárási jogának a szabályozása még a jövő feladata. Ezeknek a *de lege ferenda* oly fontos kérdéseknek a tárgyalásába már bele sem bocsátkozott a szerző, mert felfogása szerint részletes kifejtésük a választási bíraskodás tanainak különös részébe tartozik (259. l.).

Az előadottakból kitűnik, hogy GÖLTNER a választási bíraskodás alapkérdéseinek a felsorakoztatásával magyar alkotmányjogunkban alapvető jelentőségű és hézagpótló munkát végzett. Jogászilag művelt és logikusan gondolkodó fő. Igyekszik a véleményeken keresztül törve a maga felfogását megindokolni. Irodalmi ismeretei szinte meglepőek. A legjelentéktelenebb tanulmány és cikk vagy jogeset sem kerülte el a figyelmét. Ez ugyan néha nehézkessé teszi előadását és túlterheli az olvasót, sőt megnehezíti az összefüggések kihámozását és a tájékozódást. A nagy anyaghalmoz, amelynek jelentékeny része inkább lábjegyzetekbe kívánkozott volna, kissé nyomja a munkát. Mindez azonban alig vesz el annak termékenyítő és gon-

dolgotokat keltő értékéből. GOLTNER könyve az utóbbi évek magyar alkotmányjogi irodalmának kétséggkívül egyik legjelentékenyebb alkotása.

III. Egyéb tudományos dolgozatai.

A becsatolt többi 15 tanulmánya jórészen szintén a választási bírászkodás egyes részletkérdéseivel és a választójognak a bíró jogvédelemmel összefüggő kérdéseivel foglalkozik. A többiek pedig a nemzetiszocialista Németország bírászkodását, a jogalkotás és a jogalkalmazás egyes kérdéseit, a célbírászkodást, a közjogok bírói védelmét és az államhatalmak elválasztásának problémáját tárgyalják. Ezeket a tanulmányait, amelyek állandó irodalmi érdeklődését és kitartó szorgalmát mutatják, főművének ismertetése után feleslegesnek tartom behatóbb bíráltnak vetni alá.

Tekintetes Kar!

Miután az előadottakból arra a meggyőződésre kellett jutnom hogy GOLTNER DÉNES már eddigi irodalmi munkásságával is a magyar alkotmányjog egyik érdemes és hívatott művelőjének bizonyult, akitől a jövőben még jelentékeny alkotásokat várhatunk, ezért azzal a javaslattal fordulok a Tekintetes Karhoz, hogy munkáit a magyar közjogból való magántanári képesítés alapjául elfogadni és őt a habilitációs eljárás harmadik fokozatára, szóbeli kollokviumra bocsátani méltóztassék.

Szeged, 1938 május 10.

Csekey István
ny. r. tanár